

بررسی نگرش مربیان و دانشجویان پرستاری اراک به مراقبت از سالمندان در سال ۱۳۹۱

زهرا پورفرزاد^۱، زهره قمری زارع^{۲*}، مولود فرمهینی فراهانی^۱، مجتبی قربانی^۳
^۱دانشگاه علوم پزشکی اراک، اراک، ایران؛ ^۲دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم، قم، ایران؛ ^۳کمیته تحقیقات دانشجویی،
 دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.
 تاریخ دریافت: ۹۲/۱۲/۲۱ تاریخ پذیرش: ۹۳/۲/۱۳

چکیده:

زمینه و هدف: پرستاران یکی از مهمترین اعضای تیم مراقبت هستند که در امر مراقبت از سالمندان دخالت مؤثر دارند و نگرش آن‌ها نسبت به مراقبت از سالمندان، به طور بالقوه تأثیر مهمی بر کیفیت مراقبت‌های ارائه شده خواهد داشت. پژوهش حاضر با هدف تعیین نگرش مربیان و دانشجویان پرستاری نسبت به مراقبت از سالمندان انجام گرفت.

روش بررسی: این مطالعه توصیفی-تحلیلی بر روی کلیه دانشجویان سال سوم و چهارم پرستاری (۱۱۶ نفر) و مربیان بالینی (۲۲ نفر) دانشگاه علوم پزشکی اراک در سال ۱۳۹۱ انجام شد. نمونه‌ها به شیوه سرشماری انتخاب شدند. جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه پژوهشگر ساخته استفاده شد و نمره نگرش پس از کدگذاری، بر حسب میزان امتیاز کسب شده در سه سطح ضعیف، متوسط و خوب رتبه بندی گردید.

یافته‌ها: مربیان ($3/69 \pm 0/42$) نگرش موافق تری نسبت به مراقبت از افراد سالمند در مقایسه با دانشجویان ($3/45 \pm 0/32$) داشتند؛ که این تفاوت از نظر آماری معنی دار بود ($P=0/01$). اکثریت دانشجویان پرستاری ($83/6\%$) و مربیان ($72/7\%$) نگرش متوسطی نسبت به مراقبت از بیماران سالمند داشتند.

نتیجه‌گیری: اگرچه ضعف نگرش در این مطالعه مشهود نبوده و کمتر به چشم خورد؛ با این حال مربیان می‌توانند با کسب دانش و تغییر در نگرش، الگوی مناسبی برای دانشجویان باشند و از تلاش برای القای درک ارزشمندی سلامتی برای تمامی افراد جامعه از جمله سالمندان و ایجاد شرایط زندگی بهتر برای ایشان دریغ نورزند.

واژه‌های کلیدی: نگرش، بیمار سالمند، مربی پرستاری، دانشجوی پرستاری.

مقدمه:

سالمندان گروه سنی غالبی را در میان اشخاصی که خدمات بهداشتی را دریافت می‌کنند تشکیل می‌دهند. بسیاری از سالمندان در طول زندگی، یک یا چند بار در بیمارستان بستری می‌شوند (۳). متأسفانه بستری شدن در بیمارستان به مدت طولانی خطرات عمده‌ای برای افراد مسن از قبیل بی‌حرکتی، محدودیت، عفونت، زخم‌های فشاری دهیدراتاسیون و سوء تغذیه، افتادن، عوارض جانبی داروها، افسردگی و اضطراب و اختلال شناختی به دنبال دارد (۲). پیشگیری مؤثر از این پیامدهای منفی وابسته به عملکرد پرسنل

انسان‌ها طی فرآیند زیستی با مرحله‌ای به نام سالمندی روبرو می‌شوند که در گذرگاه رشد طبیعی به دست می‌آید؛ به طوری که با سرنوشت آدمی عجین شده و ضرورتی اجتناب‌ناپذیر محسوب می‌شود. کاهش اساسی و مستمر مرگ و میر و افزایش امید به زندگی موجب رشد فزآینده و شتابان جمعیت سالمندان شده است (۱). به طوری که انتظار می‌رود نسبت سالمندان (افراد سن ۶۰ سال یا بیشتر) در جهان از ۱۱٪ در سال ۲۰۰۷ به دو برابر (۲۲٪) در سال ۲۰۵۰ برسد (۲).

اضطراب بیشتری شده و اعتماد به نفس کمتری را ابراز داشته اند و لذا به محققین توصیه نموده اند که بهبود و پیشرفت آموزش پیری شناسی، استراتژی مهمی در بهبود نگرش کارمندان نسبت به سالمندان بوده و درک پرستاران از نیازهای افراد سالمند را افزایش خواهد داد (۱۱، ۱۲).

نگرش مثبت پرستاران نسبت به مراقبت و توجه دادن آن ها به اهمیت این موضوع می تواند بر عملکرد مناسب و موثر آن ها تأثیر بسزایی داشته باشد (۱۳). از سویی دیگر در صورت عدم توجه به آموزش پرستاران در مورد فرآیند سالمندی و مراقبت های دوره، سالمندان در معرض خطر مراقبت های نادرست پرستاری یا نادیده گرفته شدن قرار خواهند گرفت (۱۲). این در حالی است که بیماران، مراقبت پرستاری با کیفیت را انتظار می کشند. در مطالعات انجام شده نیز بیماران در بیان رضایت خود از کیفیت مراقبت ها، اشاره ویژه ای به مراقبت های پرستاری و پزشکی مانند احترام به بیمار به عنوان یک انسان، مهارت های تکنیکی پرسنل، ارتباطات موثر پرسنل، لمس درمانی و همدلی داشته اند (۱۴). همچنین Bridges و همکاران با مروری بر مطالعات دریافتند که بیشترین درخواست های سالمندان از کارکنان بخش درمان حین دریافت مراقبت بهداشتی حاد، برقراری ارتباط، حفظ هویت و مشارکت در تصمیم گیری است (۱۵).

مریبان پرستاری مسئول بسط مهارت تدریس خود به محیط بالین هستند، چراکه آن ها نه فقط آموزش می دهند، بلکه الگوی اقدامات پرستاری هستند (۱۶). مریبان باور دارند که الگو محوری در آموزش بالینی، موثرترین و صحیح ترین روش برای انتقال تجربیات و نگرش های حرفه ای به دانشجویان است (۱۷) و محیط بالینی فرصتی برای دانشجویان ایجاد می کند تا الگوها را مشاهده کنند، تمرین کنند و مهارت ها و توانایی های حل مشکل را ارتقا دهند و آنچه که آن ها می بینند، می شنوند و انجام می دهند را منعکس کنند (۱۸)؛ بدین طریق مراقبت و نگرش مثبت نسبت به

مبتنی بر شواهد و انجام بررسی و شناخت و مداخلات مناسب برای بیماران است. با وجود این واقعیت که سالمندان هسته اصلی مراقبت های بهداشتی هستند (۴)، امروزه مراقبت پرستاری از سالمندان به یک پدیده نوظهور تبدیل شده است (۵، ۶) و این موضوع نیاز به پرستاران ماهر و متخصص را در زمینه مراقبت از سالمندان افزایش می دهد (۷). با این حال منابع آماری حاکی از آن است که این قشر، فاقد پرستار متخصص و آموزش دیده می باشد که ممکن است به جهت نگرش منفی پرستاران نسبت به مراقبت از سالمندان بوده و لذا این قبیل نگرش های منفی به طور بالقوه تأثیر مهمی بر کیفیت مراقبت های ارائه شده خواهد داشت (۸). گماشتن پرستاران کم تجربه و آموزش ندیده به مراقبت از افراد سالمند موجب کاهش کیفیت مراقبت از سالمندان می گردد که به تبع به افزایش مدت زمان بهبودی و عوارض ناخواسته دیگر منجر خواهد گردید (۶).

در طول بیست سال گذشته و با وجود پیشرفت در مراقبت های پرستاری، تغییرات کمی در نگرش نسبت به افراد سالمند احساس می گردد. مطالعه ای در سوئد با هدف تعیین نگرش دانشجویان پرستاری و پرستاران به مراقبت از سالمندان نشان داده که اکثر دانشجویان و پرستاران، دارای نگرش خنثی و یا کمی مثبت نسبت به افراد مسن بوده اند و تصورات غلط به اندازه کافی در مورد قابلیت های آن ها وجود داشته است (۹). نتایج پژوهش دیگری در کوئزلند استرالیا نشان داد که علی رغم اینکه پرستاران نگرش مثبتی نسبت به سالمندان داشتند، ولی از نظر دانش و آگاهی های لازم در خصوص مراقبت از سالمندان دچار کمبود بوده اند. بنابراین ارائه آموزش و تقویت دانش پرستاری از سالمندان در پرستاران در منطقه مذکور توصیه شده است (۱۰). نتایج برخی دیگر از مطالعات نیز نشان داده است که پرستاران در مقایسه با سایر گروه ها، دانش و نگرش پایینتری را نسبت به سالمندی داشته و در ارتباط با سالمندان دچار

عنوان «تعیین نگرش نسبت به مراقبت از سالمندان» انجام شد. گویه های حاصل از این پرسشنامه بر اساس مروری بر متون تهیه گردید (۱۲، ۱۳، ۱۹) که شامل ۲۱ گویه می باشد. در جهت تعیین روایی محتوا، پرسشنامه به ۸ نفر از اعضای هیات علمی پرستاری داده شد و پس از اعمال نظرات؛ پایایی با آلفا کرونباخ به میزان ۰/۷۴ برآورد گردید. بدین منظور پرسشنامه ها بین ۲۰ دانشجوی پرستاری توزیع و سپس داده ها مورد تحلیل قرار گرفت. با توجه به همسانی ابزار مورد استفاده برای مربیان و دانشجویان؛ همچنین کمبود نمونه پژوهش (مربی پرستاری)، پرسشنامه با هدف تعیین پایایی بین مربیان توزیع نگردید. سنجش عبارات پرسشنامه با مقیاس ۵ درجه ای لیکرت از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف صورت پذیرفت.

نمره گزاری پرسشنامه نیز با در نظر گرفتن جهت عبارات و سپس محاسبه جمع نمرات آن ها صورت گرفت؛ به طوری که در یک سوال با بار مثبت برای پاسخ کاملاً موافق نمره ۵ و برای پاسخ کاملاً مخالف نمره ۱ تعلق گرفت و در مورد عبارات با بار منفی بالعکس بود. بنابراین میانگین نمرات حداقل و حداکثر در هر گویه به ترتیب برابر با ۱ و ۵ تعریف شد. نمرات نگرش پس از امتیازبندی، در سه سطح خوب، متوسط و ضعیف قرار گرفتند. برای توصیف وضعیت نگرش با توجه به اینکه حداقل و حداکثر امتیاز نگرش افراد تحت مطالعه به ترتیب ۲۱ و ۱۰۵ بود، به طور قراردادی کسب امتیاز کمتر و مساوی ۵۰٪ نمره کل را نگرش ضعیف (۶۳-۲۱)، امتیاز بین ۷۵٪-۵۱٪ نمره کل نگرش متوسط (۸۴-۶۴) و بیشتر از ۷۵٪ نمره کل به عنوان نگرش خوب (۱۰۵-۸۵) در نظر گرفته شد. این شیوه سطح بندی نگرش از مطالعه طبیعی و همکاران با عنوان دانش و نگرش پرستاران در مورد مراقبت از سالمندان مبتلا به بیماری های قلبی- عروقی

مراقبت از بیماران از جمله سالمندان توسط یادگیرنده ها از مربیان یاد گرفته می شود که با توجه به رشد سالمندی و نیازهای روزافزون سالمندان به مراقبت، لازم می نماید توجه ویژه ای به این بخش از مراقبت در بالین توسط مربیان صورت گیرد.

با توجه به مبانی حقوق بیمار که دریافت مطلوب خدمات سلامت حق بیمار است و بایستی توجه ویژه ای به حقوق گروه های آسیب پذیر جامعه از جمله سالمندان وجود داشته باشد و از آنجایی که نگرش نسبت به مراقبت از سالمند، به عنوان یک عامل مهم و مؤثر بر مراقبت از آنان شناخته می شود و همچنین برنامه ریزی جهت ارزش گذاری مراقبت از سالمندان در بالین یا طراحی اهداف ویژه؛ شناخت دقیق وضعیت موجود و سنجش نگاه و نگرش مربیان و دانشجویان نسبت به مراقبت از بیمار سالمند است و ضمن اینکه مطالعات مختصری به بررسی نگرش مربیان پرستاری نسبت به سالمندان پرداخته اند، این ارزشیابی از هر دو دیدگاه بررسی می گردد تا بتواند در نهایت از طریق نزدیک کردن دیدگاه ها، به آموزش بهتری در این زمینه دست یابد؛ لذا پژوهشگران بر آن شدند تا پژوهشی جهت تعیین و مقایسه نگرش مربیان و دانشجویان پرستاری نسبت به مراقبت از سالمندان انجام دهند.

روش بررسی:

این مطالعه توصیفی- تحلیلی در سال ۱۳۹۱ انجام شده است. جامعه پژوهش را دانشجویان سال سوم و چهارم پرستاری و مربیان بالینی دانشگاه علوم پزشکی اراک تشکیل می دادند که به شیوه سرشماری وارد مطالعه شدند. از بین ۱۲۳ دانشجوی پرستاری و ۲۸ مربی بالینی، تعداد ۱۱۶ دانشجو و ۲۲ مربی در تحقیق شرکت کردند. هدف از انجام این پژوهش، تعیین و مقایسه نگرش مربیان بالینی و دانشجویان پرستاری نسبت به مراقبت از سالمندان بود. جمع آوری اطلاعات توسط پرسشنامه ای با

اندکی از دانشجویان و مربیان نگرش خوبی به مراقبت از سالمندان نشان دادند (جدول شماره ۱).

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی سطوح نگرش

دانشجویان و مربیان در خصوص مراقبت از سالمند

رتبه بندی نمره نگرش	گروه ها	
	دانشجو	مربی
خوب	۱۳	۴
متوسط	۹۷	۱۶
ضعیف	۶	۲
جمع کل	۱۱۶	۲۲

در رابطه با تعیین نگرش نسبت به مراقبت از افراد سالمند، یافته ها حاکی از آن بود که در مجموع مربیان ($3/69 \pm 0/42$) نگرش موافق تری نسبت به مراقبت از افراد سالمند در مقایسه با دانشجویان ($3/45 \pm 0/32$) داشتند. تفاوت معنی دار در سنجش نگرش بعضی از گویه ها از دیدگاه مربیان و دانشجویان وجود داشت؛ به طوری که آزمون تی مستقل اختلاف معنی داری را بین میانگین نمره کل نگرش مربیان و دانشجویان پرستاری نشان داد ($P=0/01$).

گویه های «مراقبت از سالمندان در حد نظافت، تغذیه و توال رفتن است» و «هرگونه سرمایه گذاری در مراقبت برای سالمندان نوعی اتلاف هزینه است»، از دیدگاه مربیان و گویه «پرستاری از سالمندان اتلاف وقت است؛ زیرا آن ها به پایان عمر خود رسیده اند» از دیدگاه دانشجویان دارای بیشترین میانگین بودند که حاکی از نگرش کاملاً ناموافق به این باور می باشد. در این موارد اختلاف معنی داری در مقایسه نگرش ها وجود نداشت ($P>0/05$) (جدول شماره ۲).

بیمارستان های آموزشی شهر بیرجند اقتباس شد (۲۰)؛ در این شیوه، کسب نمرات بالاتر نشاندهنده نگرش مثبت تر به مراقبت از سالمندان می باشد.

روش گردآوری داده ها به این ترتیب بود که پژوهشگر پس از معرفی و بیان هدف پژوهش، در صورت تمایل و همکاری دانشجویان پرستاری و مربیان بالینی، پرسشنامه را در اختیار آنان قرار داد. پرسشنامه در همان زمان توزیع و جمع آوری شد و امکان تبادل نظر نبود. به واحدهای مورد پژوهش اطمینان داده شد که کلیه اطلاعات کسب شده محرمانه بوده و نیازی به ذکر نام نیست.

در مجموع پرسشنامه ها پس از کسب معرفی نامه از معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه در اختیار نمونه های پژوهش قرار گرفتند و پس از جمع آوری، کدگذاری و جمع بندی نمرات، داده ها با استفاده از آمار توصیفی (فراوانی مطلق، درصد فراوانی نسبی، میانگین و انحراف معیار) و با توجه به توزیع نرمال داده ها با آزمون t مستقل در نرم افزار SPSS 16 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. سطح معنی داری $P<0/05$ در نظر گرفته شد.

یافته ها:

۱۱۶ دانشجوی پرستاری و ۲۲ مربی در تحقیق شرکت کردند که اکثریت دانشجویان ($53/4$ درصد) و مربیان ($81/8$ درصد) زن بودند. میانگین سنی دانشجویان $21/83 \pm 1/51$ و میانگین سنی مربیان $35/40 \pm 6/22$ بود. نگرش سنجی در خصوص مراقبت از سالمند نشان داد که اکثریت دانشجویان پرستاری و مربیان توافق متوسطی به مراقبت از بیماران سالمند دارند و تنها درصد

جدول شماره ۲: مقایسه میانگین نگرش نسبت به مراقبت از افراد سالمند از دیدگاه مربیان و دانشجویان پرستاری

ردیف	گویه ها	دانشجو		مربی		P
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	
۱	پرستاری از سالمندان اتلاف وقت است زیرا آن ها به پایان عمر خود رسیده اند.	۴/۲۱	۰/۸۴	۴/۱۸	۰/۷۳	۰/۶۳
۲	مراقبت از سالمندان در حد نظافت، تغذیه و توالیت رفتن است.	۴/۰۹	۰/۸۲	۴/۳۶	۰/۴۹	۰/۲۰
۳	مراقبت از بیماران سالمند بیش از مراقبت سایر بیماران نیازمند صبر و حوصله است.	۴/۰۶	۰/۹۱	۴/۲۷	۰/۹۸	۰/۲۲
۴	هرگونه سرمایه گذاری در مراقبت برای سالمندان نوعی اتلاف هزینه است.	۴/۰۲	۰/۸۶	۴/۳۶	۰/۸۷	۰/۰۷
۵	پرستارانی که با سالمندان کار می کنند فقط نیاز به مهارت پایه پرستاری دارند، نه بیشتر.	۳/۸۸	۰/۹۰	۴/۲۷	۰/۹۸	۰/۰۲*
۶	سالمندان تمایل دارند با استفاده از سن خود از افراد جوان سوء استفاده کنند.	۳/۶۸	۱	۳/۸۱	۱/۱۳	۰/۴۷
۷	پرستاران بخاطر کند بودن سالمندان باید زمان بیشتری را با آنان بگذرانند.	۳/۵۹	۰/۹۸	۳/۹۰	۰/۹۲	۰/۱۶
۸	ایفای نقش پرستاری در مراقبت از بیماران سالمند فراتر از مراقبت سایرین است.	۳/۵۹	۰/۹۴	۴/۳۶	۱/۰۱	۰/۰۰۱*
۹	صحبت کردن با سالمندان، خسته کننده و کسالت آور است.	۳/۵۸	۱/۰۷	۳/۸۱	۰/۷۳	۰/۵۸
۱۰	در مراقبت از بیماران سالمندان، به سالمندان انگیزش داده می شود تا استقلال یابند.	۳/۵۵	۰/۹۵	۳/۶۳	۰/۶۵	۰/۸۲
۱۱	وقتی که پرستاران با حجم کاری بالایی مشغول مراقبت هستند بایستی اولویت مراقبت را به بیماران جوان تر بدهند.	۳/۴۶	۱/۱۶	۴/۰۹	۰/۶۸	۰/۰۲
۱۲	پرستارانی که با سالمندان کار می کنند معمولاً الگوهای خوبی هستند.	۳/۴۳	۰/۹۸	۴/۰۹	۰/۹۲	۰/۰۰۹*
۱۳	فقط مربیانی که در مورد مراقبت از سالمندان مهارت دارند بایستی در این مورد آموزش دهند.	۳/۳۵	۱/۱۰	۳/۲۷	۱/۳۱	۰/۶۵
۱۴	سالمندی خود نوعی بیماری مزمن است.	۳/۲۷	۱/۱۹	۳	۱/۳۰	۰/۴۱
۱۵	سالمندان مهمترین معضل در مراکز بهداشتی درمانی هستند.	۳/۲۵	۱/۰۱	۲/۲۷	۱/۳۱	۰/۹۱
۱۶	اکثر سالمندان قادر به برقراری یک گفتگوی منطقی هستند.	۳/۲۰	۰/۹۲	۳/۸۱	۰/۸۵	۰/۰۱*
۱۷	مراقبت از سالمندان خاص بوده و توجهات ویژه ای را می طلبد.	۳/۲۰	۰/۹۵	۳/۳۶	۰/۶۵	۰/۴۷
۱۸	اغلب مربیان علاقه به سالمندان را ارتقاء می دهند.	۲/۹۸	۰/۹۶	۳/۷۲	۰/۷۶	۰/۰۰۱*
۱۹	اکثر پرستاران ترجیح می دهند با جوانان صحبت کنند.	۲/۸۳	۱/۰۹	۲/۶۳	۱	۰/۵۴
۲۰	بسیاری از پرستاران برای گفتگو با سالمندان وقت می گذارند.	۲/۶۶	۰/۹۱	۲/۶۳	۱/۱۷	۰/۷۹
۲۱	بیشتر مربیان اطلاعاتشان درباره مراقبت از سالمندان جدید نیست.	۲/۶۳	۰/۸۹	۲/۶۳	۰/۹۰	۰/۹۷
	میانگین نمره کل	۳/۴۵	۰/۳۲	۳/۶۹	۰/۴۲	

* وجود معنی داری در سطح کمتر از ۰/۰۵

بحث:

مراقبت های جسمی از بیماران سالمند می تواند به ارتقاء شرایط زندگی سالخوردهگان و کیفیت خدمات ارائه شده به آن ها و نقش و منزلت و جایگاه آنان در جامعه کمک نماید.

اگرچه Loveel با مروری بر چندین مطالعه انجام شده پرستاری می نویسد نگرش منفی دانشجویان

نوع نگرش ارائه دهندگان مراقبت، بدون شک بر الگوی فراگیری فرآیند سالخوردگی در محیط های آموزشی، ارتباط با مددجویان سالخورده و ارائه خدمات مراقبت های پرستاری در مراکز خدمات بهداشتی و درمانی تأثیر بسزایی دارد (۱۹). تعیین وضعیت موجود در رابطه با نگرش نسبت به ارائه

بیشتر خنثی یا متوسط رو به پایین می باشند که مداخلاتی جهت تقویت نگرش را می طلبد؛ ضمناً توجه به سپردن مراقبت از بیماران سالمند به کادری آموزش دیده، مجرب و علاقمند موجب اطمینان خاطر از بهبود کیفیت مراقبت های ارائه شده می گردد.

در مورد عبارات نگرش، نتایج نشان داد که بیشترین میانگین (۴/۳۲) به عبارت «پرستاری از سالمندان اتلاف وقت است زیرا آن ها به پایان عمر خود رسیده اند» از دیدگاه دانشجویان اختصاص داشت که با توجه به تعریف دستورالعمل نمره دهی به گویه ها، دانشجویان نگرش کاملاً ناموافقی به این باور دارند. از دیدگاه مریبان بیشترین میانگین به عبارات «هرگونه سرمایه گذاری در مراقبت برای سالمندان نوعی اتلاف هزینه است» و «مراقبت از سالمندان در حد نظافت، تغذیه و توالیت رفتن است» تعلق داشت.

شاید یک دلیل نگرش منفی عده قلیل به این باور، ناشی از خروج سالمند از چرخه ی فعالیت اقتصادی و تولید به یک انسان مصرف کننده ای باشد که سهمی در تولید ندارد. با این حال سالمندان به عنوان بخشی از اعضای جامعه نیازمند توجه و صرف هزینه هستند. در رابطه با گویه «پرستاری از سالمندان اتلاف وقت است زیرا آن ها به پایان عمر خود رسیده اند» نتایج بررسی مقالات نشان داد که میانگین بالایی از عدم توافق به این گویه در مطالعه عسکری زاده و همکاران وجود داشته است (۱۲)؛ همچنین نتایج به دست آمده از بررسی پاسخ ها به همین گویه در مطالعه همدانی زاده و همکاران نشان داد که ۹۷ درصد از پرستاران با ارائه پاسخ منفی، نگرش مثبتی به صرف وقت با سالمندان داشته اند (۱۹).

نیاز به آموزش رسمی مطالب پیری شناسی به پرستاران در مطالعات خارج از کشور مورد تأکید قرار گرفته است (۲۶،۲۵). خوشبختانه در این مطالعه نیز دیدگاه و نگرش دانشجویان و مریبان به عبارت «پرستارانی که با سالمندان کار می کنند فقط نیاز به

پرستاری و پرستاران نسبت به سالمندان مشهود است (۲۱)؛ با این حال در مطالعه حاضر میانگین نمره کل نگرش دانشجویان پرستاری $3/45 \pm 0/32$ و نمره کل نگرش مریبان $3/69 \pm 0/42$ بود که اکثریت آن ها نگرش خود را نسبت به ارائه مراقبت های پرستاری از بیماران سالمند؛ متوسط ارزشیابی کردند. نگرش دانشجویان پرستاری در مورد مراقبت از سالمندان در دو مطالعه خارجی نیز متوسط ارزیابی شده است (۲۲،۲۳). از سویی دیگر نگرش مثبت به مراقبت از سالمندان در مریبان نسبت به دانشجویان بیشتر بود. نتایج مطالعه همدانی زاده و همکاران با عنوان "بررسی نگرش پرستاران نسبت به ارایه مراقبتهای جسمی از بیماران سالمند" نیز نشان داد که پرستاران نسبت به ارائه مراقبت های جسمی از بیماران سالمند نگرش خنثی دارند (۱۹). در دیگر مطالعه مشخص گردید که ۵۵/۶ درصد پرستاران شاغل در بخش های داخلی-جراحی و ویژه بیمارستان های آموزشی شهر بیرجند، نسبت به مراقبت از سالمندان مبتلا به بیماری های قلبی-عروقی نگرش ضعیفی دارند (۲۰). در برخی دیگر از مطالعات نیز ارتباط معنی داری بین سطح تحصیلات و نگرش نسبت به سالمندی یافت نشد (۲۴،۱۹)؛ اما در مطالعه Mellor و همکارش که نگرش پرستاران در مورد سالمندان بررسی شده است، این ارتباط معنی دار بوده و در پرستاران با دانش و تحصیلات بالاتر، نگرش مثبت تر گزارش شده است (۱۰). در مطالعه ای مقطعی در گروه پرستاری، در موسسه فناوری آموزشی یونان مرکزی نیز نشان داده شد که به طور کلی مریبان و زنان نگرش مثبت تری داشته اند. با این حال، عدم وجود دانش و علاقه به موضوع مراقبت از افراد مسن تر مشهود بود و یک تغییر قابل توجهی در نگرش دانشجویان نسبت به مراقبت از افراد مسن از سال اول به سوم در دوره تحصیلی وجود داشت (۱۳).

مطابق نتایج مطالعات انجام گرفته در زمینه بررسی نگرش به مراقبت از سالمندان، اینگونه دریافت می گردد که نگرش ها رو به سوی مثبت بودن ندارد و

درمانی و هزینه های نگهداری و باز توانی در آن ها می شود کاسته و در عین حال کیفیت زندگی آن ها را ارتقاء بخشند. در این راستا می توانند توانایی های فرد سالمند را شناسایی نموده و برای کمک به آنان، به منظور رسیدن به حد مطلوبی از استقلال، مورد استفاده قرار دهند. در این بین یکی از راهکارهای افزایش نگرش مثبت به مراقبت از سالمندان در دانشجویان پرستاری، ایجاد برنامه های بازآموزی و یادآوری ذکر شده است (۳۱).

نتیجه گیری:

یکی از ارکان اصلی در ارائه هر نوع خدمتی، داشتن نگرش مثبت در مورد همان واحد است. اگرچه ضعف نگرش در این مطالعه مشهود و محسوس نبود؛ مریبان می توانند با کسب دانش و تغییر در نگرش، الگوی مناسبی برای دانشجویان باشند و از تلاش برای القای درک ارزشمندی سلامتی برای تمامی افراد جامعه از جمله سالمندان و ایجاد شرایط زندگی بهتر برای ایشان دریغ نورزند.

با عنایت به اینکه مطالعه در یک مقطع از زمان (یک نیمسال تحصیلی) انجام گرفته است؛ حال آنکه نگرش می تواند در چارچوب های زمانی مختلف تغییر کند، نیاز به سنجش نگرش مراقبت دهندگان در مقاطع زمانی مختلف و سپس برنامه ریزی بر حسب شرایط موجود ضروری به نظر می رسد. همچنین این پژوهش در یک دانشکده پرستاری از یک شهر صورت گرفته است؛ با توجه به کوچکی جامعه و انتخاب یک محیط بنا به تأثیر قومیت و فرهنگ های متفاوت در نگرش به سالمند، تعمیم پذیری یافته ها کم است. ضمناً پاسخ به سؤالات نگرش ممکن است تحت تأثیر حالات روحی و روانی افراد قرار گیرد که متغیر غیر قابل کنترلی است.

مهارت پایه پرستاری دارند، نه بیشتر» منفی بوده است، به عبارتی به مراقبت از سالمندان، حرفه ای تر نگریسته می شود. در دیگر مطالعه نیز پرستارانی که اظهار کرده بودند مراقبت از بیمار سالمند و غیر سالمند فرقی برایشان ندارد در مقایسه با پرستارانی که مراقبت از بیماران غیر سالمند را ترجیح می دادند، درصد نگرش مثبت تری داشتند (۱۹). با توجه به اهمیت ارتقای نگرش پرستاران و تأثیر آن در مراقبت مؤثر از سالمندان (۱۳-۲۸، ۲۷، ۱۹، ۱۰-۱۳)؛ بر افزایش انگیزه و ارائه آموزش در مورد سالمندی و مراقبت از بیمار سالمند و نیاز به فراهم نمودن شرایط تجربه برخورد با سالمندانی که الگوی مثبتی برای سالمندی هستند احساس می گردد (۲۹). در یک مطالعه کیفی که به منظور تبیین نیازهای سالمندان بستری در بیمارستان انجام شد، برخورداری از امکانات رفاهی اولیه، امکان مشارکت در مراقبت، درک مبتنی بر همدلی، تکریم و حفظ شأن و منزلت، تأمین اطلاعات ضروری، القای امید و خوش بینی، تصویری از نیازهای تجربه شده بیماران سالمند گزارش شده است (۳). همچنین یکی از دلایل اصلی که برخی از بیماران سالمند مراقبت در خانه را به بستری شدن در بیمارستان ترجیح می دهند، تجربه بد بستری شدن های آن ها در گذشته است. در واقع برخی از بیماران از برخوردهای نامناسب پرستاران و این احساس که در طی بستری بودن به آنها اهمیت داده نشده، شکایت داشته اند (۳۰).

بدین طریق ارائه دهندگان مراقبت باید تلاش نمایند تا با نگرش مثبت به مراقبت از سالمندان و با به کار بستن پاره ای اقدامات بهداشتی و درمانی و پیشگیرانه، روند ضعف های سالمندی را درمان و یا به تأخیر انداخته، تا این دوران را با شادابی نسبی بگذرانند و از بی توجهی نسبت به حقوق انسانی و سلامت سالمندان فقط به جرم سالمند بودن بپرهیزند؛ تا از عوارض روحی روانی که مسلماً منجر به هزینه های

کاربرد یافته های پژوهش در بالین:

با توجه به این که مراقبت از سالمندان در بیمارستان ها و مراکز بهداشتی و خانه های سالمندان با چالشی عظیم مواجه می باشد، شرایطی نظیر افزایش تعداد بیماران سالمند مراجعه کننده به بیمارستان، نبود محیط های بیمارستانی مناسب با نیازهای این گروه از بیماران و کمبود جدی افراد با تجربه و آموزش دیده در زمینه مراقبت از سالمندان، همچنین اختلالات جسمی، روحی و شناختی سالمندان و تاثیر بر استقلال این افراد و بسیاری مسائل مشابه دیگر ضروری می نماید تا مطالعاتی در زمینه بررسی دانش، نگرش و عملکرد مراقبتی دانشجویان، مربیان و کادر درمانی صورت گیرد تا به تبع نتایج پژوهش ها، سیاست ها و تدابیری اندیشیده شود که کمک کننده وضع موجود بوده و راهگشای نیازهای روزافزون افراد سالمند در آینده گردد. تدابیر اندیشیده شده بایستی برای هر سطح از جامعه و از جمله آموزش پرستاری در دانشگاه ها و محیط های درمان هر چه سریع تر صورت گیرد. در سطح فردی نیز

می بایست مربیان تا کسب نگرش مثبت توسط دانشجویان، از گماردن آن ها در مراقبت از سالمندان جلوگیری به عمل آورند تا کاهش کیفیت مراقبت به دنبال نگرش منفی به مراقبت از سالمند اتفاق نیفتد.

تشکر و قدردانی:

این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی شماره ۸۱۰ به حمایت معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اراک می باشد که با حمایت دانشگاه علوم پزشکی اراک اجرا شده است. بدینوسیله از کلیه همکاران حوزه معاونت پژوهشی دانشگاه و از مربیان و دانشجویان پرستاری محیط پژوهش که به طور صادقانه و خالصانه کمال همکاری را داشته و با شرکت در پژوهش ما را در اجرای این طرح یاری دادند صمیمانه تقدیر و تشکر می گردد.

منابع:

1. Qeysrayan A. Survey of social, economic dimensions of aging phenomenon in Iran. *Journal of Population*. 2009; 69-70: 1-28.
2. Chiou ST, Chen LK. Towards age-friendly hospitals and health services. *Archives of Gerontology and Geriatrics*. 2009; 49 Suppl 2: S3-6.
3. Rejeh N, Heravi-Karimooi M, Foroughan M. The needs of hospitalized elderly patients: A qualitative study. *Iranian Journal of Nursing* 2010; 5(15):42-52.
4. Kim H, Capezuti E, Boltz M, Fairchild S, Fulmer T, Mezey M. Factor structure of the geriatric care environment scale. *Nursing Research*. 2007; 56(5): 339-47.
5. Hendrix CC, Wojciechowski CW. Chronic care management for the elderly: an opportunity for gerontological nurse practitioners. *Journal of the American Academy of Nurse Practitioners*. 2005; 17(7): 263-7.
6. Kennedy-Malone L, Penrod J, Kohlenberg EM, Letvak SA, Crane PB, Tesh A, et al. Integrating gerontology competencies into graduate nursing programs. *Journal of Professional Nursing: official journal of the American Association of Colleges of Nursing*. 2006; 22(2): 123-8.
7. Secrest J, Iorio DH, Martz W. The meaning of work for nursing assistants who stay in long-term care. *Journal of Clinical Nursing*. 2005; 14(8B): 90-7.
8. McKinlay A, Cowan S. Student nurses' attitudes towards working with older patients. *Journal of Advanced Nursing*. 2003; 43(3): 298-309.

9. Söderhamn O, Lindencrona C, Gustafson SM. Attitudes toward older people among nursing students and registered nurses in Sweden. *Nurse Education Today*. 2001; 21(3): 225-229.
10. Mellor P, Chew D, Greenhill J. Nurses' attitudes toward elderly people and knowledge of gerontic care in a multi-purpose health service (MPHS). *The Australian Journal of Advanced Nursing: a quarterly publication of the Royal Australian Nursing Federation*. 2007; 24(4): 37-41.
11. Wells Y, Foreman P. Nurses, attitude toward aging and older adults examining attitudes and practices among health services providers in Australia. *Journal of Gerontological Nursing*. 2004; 30(9): 5-13.
12. Askaryzade M, Arab M, Mohammad Alizade S, Haghdoost A. Staff Nurses knowledge of aging process and their attitude toward elder people. *Iran Journal of Nursing*. 2008; 21(55): 19-27.
13. Deltsidou A, Gesouli- Voltyraki F, Mastrogiannis D, Mantzourou M, Noula M. Nurse teachers' and student nurses' attitudes towards caring the older people in a province of Greece. *Health Science Journal* 2010; 4(4): 245-57.
14. Raftopoulos V. A grounded theory for patients' satisfaction with quality of hospital care. *Icus Nurs Web J*. 2005; 22: 1-15.
15. Bridges J, Flatley M, Meyer J. Older people's and relatives' experiences in acute care settings: systematic review and synthesis of qualitative studies. *International Journal of Nursing studies*. 2010; 47(1): 89-107.
16. Maag MM, Buccheri R, Capella E, Jennings DL. A conceptual framework for a clinical nurse leader program. *Journal of Professional Nursing: official journal of the American Association of Colleges of Nursing*. 2006; 22(6): 367-72.
17. Hossein KM, Fatemeh D, Fatemeh OS, Katri VJ, Tahereh B. Teaching style in clinical nursing education: a qualitative study of Iranian nursing teachers' experiences. *Nurse Education in Practice*. 2010; 10(1): 8-12.
18. Twentyman M, Eaton E, Henderson A. Enhancing support for nursing students in the clinical setting. *Nursing Times*. 2006; 102(14): 35-7.
19. Hamedani zadeh F, Motahediyan E, Sarhangi F, Zighaimat F. A study of attitude among nurses to nursing care of old patients. *Kowsar Medical Journal* 2008; 13(3): 253-8.
20. Tabiei Sh, Saadatjoo SA, Hoseinian SZ, Naseri MS, Eisanejad L, Ghotbi M, et al. Nurses' knowledge and attitude towards care delivery to the aged with cardiovascular diseases. *Modern Care, Scientific Quarterly of Birjand Nursing and Midwifery Faculty* 2011; 7(3, 4): 41-7.
21. Lovell M. Caring for the elderly: changing perceptions and attitudes. *Journal of vascular nursing: official publication of the Society for Peripheral Vascular Nursing*. 2006; 24(1): 22-6.
22. Zakari NM, Nazik MA. Attitudes toward the elderly and knowledge of aging as correlates to the willingness and intention to work with elderly among Saudi Nursing students. *The 17th International Nursing Research Congress Focusing on Evidence-Based Practice (19-22 July 2006)*. 2005; 66 (1): 183.
23. Williams B, Anderson MC, Day R. Undergraduate Nursing student's knowledge of and attitudes toward aging: comparison of context-based learning and a traditional program. *Journal of Nursing Education*. 2007; 64 (3): 115-116.
24. Ghaem maghami A. Survey and comparison of child's attitude s adult age in home that living in their home and dormitory about elderly. *MSc-Thesis*. 2000; 87.
25. Routasalo P, Wagner L, Virtanen H. Registered Nurses' perceptions of geriatric rehabilitation nursing in three Scandinavian countries. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*. 2004; 18(2): 220-8.

26. NGillis A, MacDonald B, MacIsaac A. Nurses' knowledge, attitudes, and confidence regarding preventing and treating deconditioning in older adults. *Journal of Continuing Education in Nursing*. 2008; 39(12): 547-54.
27. Burbank PM, Dowling-Castronovo A, Crowther MR, Capezuti EA. Improving knowledge and attitudes toward older adults through innovative educational strategies. *Journal of Professional Nursing: official journal of the American Association of Colleges of Nursing*. 2006; 22(2): 91-7.
28. Lafferty T, Morrison F. Attitudes toward hospitalized older adults. *Journal of Advanced Nursing*. 2004; 47 (4): 446-53.
29. Soderhamn O, Lindencrona C. Ability for self-care among home dwelling elderly people in a health district in Sweden. *International Journal of Nursing Studies* 2000; 37(4): 361-8.
30. Fried TR, van Doorn C, O'Leary JR, Tinetti ME, Drickamer MA. Older person's preferences for home vs hospital care in the treatment of acute illness. *Archives of Internal Medicine*. 2000; 160(10): 1501-6.
31. Shellman J. "Making a connection": BSN students' perceptions of their reminiscence experiences with older adults. *The Journal of Nursing Education*. 2006; 45(12): 497-503.

Teachers and student nurses' attitudes towards caring for older adults in Arak, 2012

Purfarzad Z¹, Ghamari-Zare Z^{2*}, Farmahini-Farahani M¹, Ghorbani M³

¹Arak University of Medical Sciences, Arak, Iran; ²Islamic Azad University, Qom Branch, Qom, Iran; ³Student Research Committee, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Received: 12/March/2014 Accepted: 3/May/2014

Background and aim: Nurses are an important part of the care team that in the care of the elderly plays a major role that their attitudes towards working with older people have an impact on the quality of care. This study was aimed to determine the attitude of teachers and nursing students towards the nursing care of the elderly.

Methods: In this descriptive analytical study, all of 116 nursing students of third and fourth year and 22 clinical instructors in Arak University of Medical Sciences participated in this study in 2012. Samples were selected with census method. Data collection instrument was an investigator-made questionnaire that its validity and reliability was established. Scores of attitudes were arranged to three levels of weak, average and good after recoded in terms of accepted scores.

Results: In terms of attitudes toward care of older people, findings showed that teachers (3.69 ± 0.42) have more positive attitude toward caring for the elderly compared to students with an average of 3.45 ± 0.32 . This difference was significant ($P=0.01$). The majority of nursing students (83.6%) and teachers (72.7%) had moderate attitude towards the care of elderly patients.

Conclusion: Although obvious weakness of this approach was less visible; teachers can be a suitable model by knowledge and a change in their attitude for their students and try for induction understanding of health value for all members of society, and create better living conditions for them.

Keywords: Attitude, Elderly patients, Nursing teachers, Nursing students.

Cite this article as: Purfarzad Z, Ghamari-Zare Z, Farmahini-Farahani M, Ghorbani M. Teachers and student nurses' attitudes towards caring for older adults in Arak, 2012. *Journal of Clinical Nursing and Midwifery*. 2014; 3(2): 46-56.

---

*Corresponding author:

*Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran. Tel: 00989153317075,
E-mail: zohre.ghamari@yahoo.com*